

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง "อิทธิพลของผู้อุปถัมภ์รายการที่มีผลต่อรายการสารคดีการเกษตรทางโทรทัศน์" ได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในการศึกษา คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (depth interview) การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และ การวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง (documentary research) ประกอบกันดังนี้

1. แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วยแหล่งข้อมูลประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1.1 แหล่งข้อมูลประเภทแถบวีดิทัศน์

ได้แก่ แถบวีดิทัศน์บันทึกรายการสารคดีการเกษตรที่แพร่ภาพทางสถานีโทรทัศน์ที่มีแม่ข่ายอยู่ที่กรุงเทพมหานครและดำเนินการในเชิงพาณิชย์ ได้แก่ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 สถานีกองทัพบกช่อง 7 สถานีกองทัพบกช่อง 5 และ สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท.

อย่างไรก็ดี จากการสำรวจผังรายการพบว่า สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 และ สถานีกองทัพบกช่อง 7 นั้น ไม่มีการออกอากาศรายการสารคดีการเกษตร ดังนั้น รายการสารคดีการเกษตรทางโทรทัศน์ที่ศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นรายการที่ออกอากาศทาง สถานีกองทัพบกช่อง 5 และ สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. รวมทั้งสิ้น 9 รายการ ดังนี้

1.1.1 แพร่ภาพทาง ช่อง 5

1) รายการแผ่นดินทอง

ออกอากาศทุกวันจันทร์ 12.30 -13.00 น.

2) รายการวิถีชาวบ้าน

ออกอากาศทุกวันพฤหัสบดี 16.30 - 17.00 น.

3) รายการลูกทุ่งเกษตร

ออกอากาศทุกวันศุกร์ 15.30 - 16.00 น.

4) รายการดินรักฟ้า ปลารักน้ำ

ออกอากาศทุกวันศุกร์ 17.30 - 18.00 น.

1.1.2 แพรวภาพทางช่อง 9

1) รายการเงที่วไรดี

ออกอากาศทุกวันจันทร์ที่ 1 และ 3 ของเดือน 10.30 - 11.00 น.

2) รายการไม่ลองไม่รู้

ออกอากาศทุกวันจันทร์ 18.00 - 18.30 น.

3) รายการดินสร้างชีวิต

ออกอากาศทุกวันอังคาร 17.00 - 17.30 น.

4) รายการในน้ำมีปลา

ออกอากาศทุกวันอังคาร 17.30 - 18.00 น.

5) รายการผู้ใหญ่บ้านดำดี

ออกอากาศทุกวันพุธ 17.30 - 18.00 น.

บันทึกรายการโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง รายการละ 6 ตอน โดยเริ่มเก็บข้อมูล
ตั้งแต่วันที่ 5 มกราคม - 31 มีนาคม 2541 รวมระยะเวลา 3 เดือน

1.2 แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล

ขอสัมภาษณ์ผู้ผลิตรายการสารคดีหรือผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการผลิตรายการ โดยกำหนดจำนวนไว้บริษัทละ 1 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกดังนี้

- 1) หน้าที่รับผิดชอบในตำแหน่งผู้ผลิตรายการ
- 2) ความเกี่ยวข้องในการสร้างสรรค์ และผลิตรายการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการกำหนดรูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาของรายการ
- 3) หน้าที่รับผิดชอบในการติดต่อประสานงานกับผู้อุปถัมภ์รายการ

การศึกษาวิจัยจะมุ่งไปยังผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในตำแหน่งผู้ผลิตรายการเป็นหลัก แต่หากไม่สามารถติดต่อขอสัมภาษณ์ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในตำแหน่งผู้ผลิตรายการโดยตรงได้ ก็จะเลือกศึกษาผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ และ ผลิตรายการในตำแหน่งอื่น ๆ แทน เช่น ผู้ดำเนินรายการ เป็นต้น หากมีผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบหลายตำแหน่ง จะเลือกศึกษาผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดรูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาของรายการ และ ผู้ที่มีหน้าที่ในการติดต่อประสานงานกับผู้อุปถัมภ์รายการเป็นหลัก

1.3 แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร

ศึกษาเอกสารสิ่งพิมพ์ และ เอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับรายการสารคดีโทรทัศน์ รายการที่ให้ความรู้ด้านการเกษตร รูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาของรายการเพื่อการศึกษาและพัฒนา แนวคิดเกี่ยวกับการอุปถัมภ์รายการ รวมถึงเอกสาร และข้อมูลเกี่ยวกับรายการสารคดีการเกษตรทางโทรทัศน์ และ ผู้ผลิตรายการดังกล่าว จาก บทความหนังสือวารสาร และสิ่งพิมพ์ต่าง รวมทั้ง วิทยานิพนธ์ และ งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจากห้องสมุดต่าง ๆ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ประเภทแถบวิดิทัศน์ เก็บรวบรวมจากการบินที่กฤษฎการโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) บันที่กฤษฎการสารคดีการเกษตรทางโทรทัศน์ ที่แพร่ภาพทางช่อง 5 และ 9 รายการละ 6 ตอนโดยเริ่มบันที่กฤษฎการตั้งแต่วันที่ 5 มกราคม ถึง 31 มีนาคม 2541 รวมระยะเวลาเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 3 เดือน

2.2 ประเภทบุคคล ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (depth-interview) สัมภาษณ์ ข้อเท็จจริง และ ความคิดเห็นของผู้ผลิตรายการ ที่ให้ความร่วมมือรายการละ 1 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้

- 1) หน้าที่รับผิดชอบในตำแหน่งผู้ผลิตรายการ
- 2) ความเกี่ยวข้องในการสร้างสรรค์ และผลิตรายการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการกำหนดนโยบายการผลิตและการกำหนดรูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาของรายการ
- 3) หน้าที่รับผิดชอบในการติดต่อประสานงานกับผู้อุปถัมภ์รายการ

จากการคัดเลือกแหล่งข้อมูลประเภทบุคคลตามเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น พบว่า แหล่งข้อมูลที่สอดคล้องกับเกณฑ์ และให้ความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์มี 5 ท่าน ได้แก่

- 1) คุณสมบุญรณ์ แสงทอง ผู้ผลิตรายการเวทีวาไรตี้ และ เจ้าของบริษัทศรีสมบุญรณ์โฆษณาโปรดักชั่น จำกัด
- 2) คุณสิริพงษ์ วงศาโรจน์ ผู้ผลิตรายการลูกทุ่งเกษตรและเจ้าของบริษัท มาสเตอร์ไลน์ จำกัด
- 3) คุณพนมศักดิ์ ปากหวาน ผู้ผลิตรายการผู้ใหญ่บ้านดำตี
- 4) คุณอภิชาติ ดำตี ผู้ผลิตรายการผู้ใหญ่บ้านดำตี ช่วง "โครงการผู้ใหญ่บ้านดำตีสัญจร ทัมใจ บันโดสุเศรษฐี" ผู้ดำเนินรายการรายการผู้ใหญ่บ้านดำตี และ ผู้บรรยายรายการไม่ลองไม่รู้

5) คุณอรรช ทูมมากร ผู้ผลิตรายการ ดินสร้างชีวิต และ เจ้าของบริษัท อรศยาโปรดักชั่น

2.3 ประเภทเอกสารการวิจัยและเอกสารสิ่งพิมพ์ ค้นคว้าและเก็บรวบรวมจากสถานที่ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) ห้องสมุดคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 2) หอสมุดวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 3) หอสมุดแห่งชาติ
- 4) ศูนย์ข้อมูล สำนักพิมพ์มติชน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเรื่อง " อิทธิพลของผู้อุปถัมภ์รายการที่มีผลต่อรายการสารคดี การเกษตรทางโทรทัศน์ " มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยจัดระเบียบข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ จากนั้น จึงใช้ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

3.1 การวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอและเนื้อหารายการสารคดีการเกษตรทางโทรทัศน์ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการนำเสนอรายการเพื่อการศึกษาและพัฒนา และ แนวคิดหลักเกี่ยวกับหลักการจัดรายการวิทยุโทรทัศน์ เพื่อเกษตรกร

3.2 การวิเคราะห์อิทธิพลของผู้อุปถัมภ์รายการสารคดีการเกษตรทางโทรทัศน์ เป็นการวิเคราะห์บทบาทและอิทธิพลของผู้อุปถัมภ์รายการต่อกระบวนการผลิตรายการและการกำหนดรูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาของรายการสารคดีการเกษตรทางโทรทัศน์ โดยใช้ทฤษฎีองค์การสื่อสารมวลชนและแนวคิดเกี่ยวกับผู้อุปถัมภ์รายการและอิทธิพลของผู้อุปถัมภ์รายการ

3.3 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับอิทธิพลของผู้อุปถัมภ์รายการต่อรายการสารคดีการเกษตรทางโทรทัศน์ เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายใน และภายนอกองค์กรสื่อสารมวลชน ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ และระดับอิทธิพลของผู้อุปถัมภ์รายการต่อกระบวนการผลิตและการกำหนดรูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาของรายการสารคดีการเกษตรทางโทรทัศน์ โดยใช้ทฤษฎีองค์กรสื่อสารมวลชน และแนวคิดเกี่ยวกับผู้อุปถัมภ์รายการและอิทธิพลของผู้อุปถัมภ์รายการ

นอกจากแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ เหล่านี้ ผู้วิจัยยังใช้ข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่ผ่านมา รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ผลิตรายการมาประกอบ เพื่อเป็นกรอบของการวิเคราะห์อีกด้วย โดยพิจารณาว่าผู้อุปถัมภ์รายการเป็นสินค้าหรือบริการประเภทใด แล้วจึงวิเคราะห์เนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอว่าเป็นอย่างไร เนื้อหาส่วนใหญ่เน้นหนักไปในทางใด มีรูปแบบการนำเสนออย่างไร สอดคล้องกับความต้องการของผู้ชมรายการและช่วยดึงดูดใจให้ติดตามชมหรือไม่ และได้รับอิทธิพลจากผู้อุปถัมภ์รายการมากน้อยเพียงใด เนื้อหามุ่งให้การศึกษาและเอื้อประโยชน์แก่เกษตรกรโดยแท้จริง หรือมุ่งไปในเชิงพาณิชย์ ซึ่งเอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้อุปถัมภ์รายการมากกว่า

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่

4.1 แถบวิดิทัศน์บันทึกรายการสารคดีการเกษตรทางโทรทัศน์

4.2 เทปสัมภาษณ์ผู้ผลิตรายการ

4.3 แบบสัมภาษณ์ผู้ผลิตรายการ โดยมีประเด็นคำถามหลักดังนี้

1) กระบวนการผลิตรายการเป็นอย่างไร

2) รูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาของรายการเป็นอย่างไร

3) ผู้อุปถัมภ์รายการเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการผลิตรายการโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกำหนดรูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาของรายการหรือไม่ อย่างไร

4) มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานในการผลิตรายการสารคดีการเกษตรทางโทรทัศน์

5. วิธีการนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ จะนำเสนอโดยใช้วิธีการอธิบายเชิงพรรณนา โดยใช้ตารางประกอบ โดยเรียงลำดับข้อมูลดังต่อไปนี้

5.1 การนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาของรายการสารคดีการเกษตรทางโทรทัศน์ อิทธิพลของผู้อุปถัมภ์รายการต่อกระบวนการผลิตและการกำหนดรูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาของรายการ รวมทั้งการโฆษณาแฝงในรายการจะนำเสนอในบทที่ 4

5.2 การนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับอิทธิพลของผู้อุปถัมภ์รายการต่อกระบวนการผลิตและการกำหนดรูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาของรายการสารคดีการเกษตรทางโทรทัศน์ จะนำเสนอในบทที่ 5

5.3 การนำเสนอการสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด เป็นภาพรวมของรูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาของรายการสารคดีการเกษตรทางโทรทัศน์ อิทธิพลของผู้อุปถัมภ์รายการต่อกระบวนการผลิตและการกำหนดรูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาของรายการ ลักษณะของการใช้ประโยชน์ของผู้อุปถัมภ์รายการจากรายการสารคดีการเกษตรทางโทรทัศน์ และการดำเนินงานของบริษัทผู้ผลิตรายการภายใต้อิทธิพลของผู้อุปถัมภ์รายการ รวมถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อระดับอิทธิพลของผู้อุปถัมภ์รายการต่อรายการสารคดีการเกษตรทางโทรทัศน์ จะนำเสนอในบทที่ 6